

Altın'ın Laneti

(Spregel, Sayı 12,2008'den kısaltılarak çevrilmiş olarak düzenlenen bu yazı Haber Bültenimizde yayınlanmak üzere Odamıza gönderilmiştir.)

Bir alyans yüzük için 7 ton kaya işleniyor. Günde iki kez Londra'da beş kişi altının fiyatını saptamak için bir araya geliyor. Sabah 10.30 ve öğleden sonra 15.00. Bir telefon konferansı ile belirlenen altın fiyatı 12 Eylül 1919'dan beri bu yöntemle saptanıyor. O zamanlar bir Ons (31,1 gram) 5 Cent yükseldiğinde olay olurken, şimdi spekülâtörler bir anda 10 \$ yükseltebiliyor.

Uzun zamandan beri altının bu kadar yükseldiği bilinmiyor. 2000-2002 yıllarında 280-300 \$ düzeyinde olan altın Mart 2008'de efsanevi 1000\$ sınırını aştı. Emtia, enerji, gaz ve petrol fiyatları tırmanıp, borsa indeksleri hızla gerilerken yeni bir "Altına hücum" dönemi başladı.

Altın binlerce yıldır insanları büyülerken, imparatorluklar ve efsaneler yaratırken, laneti de savaşlara, kavimlerin dünyadan silinmesine yol açtı. Altın için yerlileri öldüren Kristof Kolomb, Aztekleri katleden Cortez'in gözünde altından başka bir şey yoktu. Bugün de altın için ölüyor. Güney Afrika'da 4000 m derinlikte galerilerde, And dağlarının buzullarında ya da Amazon'un haşerat dolu köşelerinde altın için insanlar sürülüyor, sömürülüyor, zehirleniyor.

Zengin yataklar çoktan üretildikleri için altın ancak sert kayanın içindeki küçücük miktarlardadır. Dünya altın rezervlerinin %70'i insan değerinin 1000\$'ın, yani 1 Ons altının altında kaldığı en ücra köşelerdedir. Madenciler artık altını çıkarmak için

uzaydan bile görülen dev ocaklar açıyor, bazen bir Ons, iki çift alyans elde etmek için 100 ton kayayı öğütüyor, zehirli siyanürü dökerek altını ayırıyor ve çevreye bütün yaşamı mahveden atıkları depoluyorlar. Şirket ve holdinglerin kazancı zengin sanayi ülkelerine gidiyor, zehir ve pasa üçüncü dünya ülkelerinde kalıyor. Fakirler zenginlerin alyanslarının parasını ödüyor.

Altının 1000 \$'a tırmanması her şeyi daha da kötü yapacak. Altın arayıcıları ve maden şirketleri kirliliğin şimdiki kadar kar getirmediği bölgelere de ulaşacaklar; zira 2007 yılında dünyada arz edilen 3.469 ton altının 2.047 tonu madenlerdeki üretimden, 937 tonu geri kazanımdan, 485 tonu da banka altın rezerv satışından sağlanmıştır.

Dünya üretiminde başı çeken ülkeler ise;

Çin	276 ton
Güney Afrika	272 ton
Avustralya	248 ton
ABD	238 ton
Rusya	169 ton
Peru	167 ton
Endonezya	137 ton

Kanada, Meksika, Brezilya, Özbekistan, Mali, Gana, Tanzanya, Papua Yeni Gine belli başlı diğer üreticilerdir. 2007 yılındaki altın talebi 2.426 ton ziynet eşyası, 465 ton sanayi, 405 ton para ve 251 ton altın fonları olarak gerçekleşmiştir. Dünyadaki

finans krizinin gelişmesi göz önüne alınırsa hem altın talebinin, hem de fiyatının artacağı ortadadır.

Aylardan beri binlerce yasadışı altın arayıcısı Brezilya ile Fransız Guyana'sı sınırındaki cangıla yerleşti. Buradaki ırmakta 400 ton altın olduğu tahmin ediliyor. "Garimpeiros" adı verilen altın arayıcıları dizlerine kadar su içinde, pompalarla boşalttıkları çamura cıva katarak metali taştan ayırmaya çalışıyorlar. Yağmur ormanları kesilen ağaçları, bozulan kıyıları ve cıva ile kirlenmiş ırmak ve lagünleri ile bir cehennem andırıyor. Ağır metaller, altıncılar ve yerlilerin yedikleri balıklarda birikiyor. Kazılmış çukurlarda yuvalanan sivrisinekler her tarafa sıtma ve diğer tropik hastalıkları yayıyor. Altın arayıcıların kazancı ancak ekmek ve içkiye yetiyor. Çoğu bölgeyi terk edemeden ölüyor. Birkaç haftada bir helikopterlerle jandarma gelerek barakalarını yıkıyor, pompa ve aletlerini kırıyor, silahları topluyor. Ancak hepsi bir-iki gün içinde geri dönüyorlar.

Moğolistan'ın başkenti Ulan Batur'dan yedi saat uzakta, dünyanın başka bir ücra köşesinde, Ogoomor'da yüzlerce ton altın olduğu söyleniyor. Sahalar büyük oranda bir Rus madencilik şirketine ait olmakla birlikte bölgeye 100.000'e yakın altın arayıcısı dolmuş. Kurulan özel güvenlik birimleri de Ogoomor Ninja'ları adı verilen arayıcıları durduramıyor. Sırtlarında plastik leğenlerle steplerdeki çukurlara saldıran madenciler günde 10 dolarlık altın toplayabiliyor. Yakalanıp sürülenler geri geliyor. Bölge bir temerküz kampına dönüşmüş durumda.

Güney Afrika'daki altın korsanları çok daha tehlikeli bir yaşam sürüyor. En derin işletme 4000 m'yi buluyor. Bu derinlikte şaftları ancak büyük şirketler açabiliyor. Ancak silahlı, eli bombalı yasa dışı arayıcılar ocakları basarak galerileri ele geçiriyor, işçileri kovuyor, kendi hesaplarına çalışıyor. Bazıları bir yıl dışarı çıkmıyor, hatta yeraltında ölüyor. Geçen yıl 113 yasal işçi öldü. Kaç korsan arayıcının öldüğünü kimse bilmiyor, ancak toplam 30 ton altın çaldıkları hesaplanıyor.

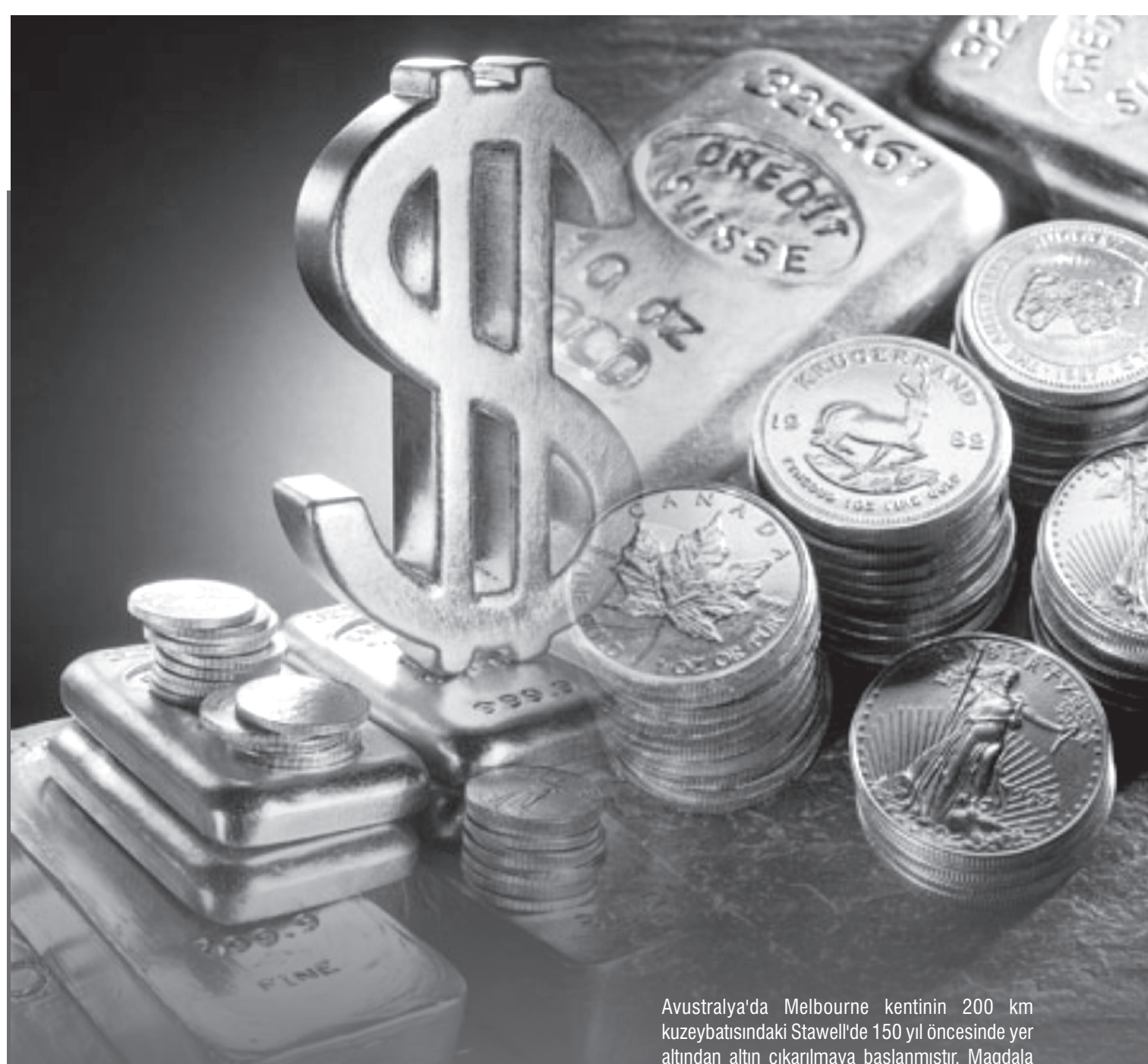
İster Ninja'ların, ister korsanların ya da Garimpeiros'ların elde ettiği yasa dışı altın olsun, sonunda uluslararası finans sistemine giriyor ve kuyumcu vitrinlerine ulaşmıyorsa, zenginlerin güvenli yatırımı olarak Wall Street, Londra, Dubai, Şangay ya da Pforzheim'in altın fon ve hesaplarına aktarılıyor. Sadece Londra-Street Tracks'de 19 milyar \$ değerinde 640 ton külçe

altın saklanıyor. Altın deposunda duvarlar 1 m kalınlıkta ve kasa kapısı 15 ton ağırlığında.

İnsanlık tarihine bakılırsa, pek çok para gelmiş geçmiş, ancak altın hep değerini korumuştur. İlk kez Anadolu'da Lidya Kralı Alyattes, MÖ 6. yy'da altın para basmıştır. Bu paralar pek mükemmel olmasa da tüm dünyada geçerli bir değer olmuştur. Altın cazibesi ve parlaklığının yanı sıra hem yüksek yoğunlukta hem de yumuşak ve şekil verilebilir özellikte bir metaldir. Öyle ki 1 g altın 3.000 m'lik ince bir iplik formuna ya da yarım m²'lik incecik bir levhaya dönüştürülebilir. Pek çok kimyasal maddeden de etkilenmeyen altın yüzyıllarca okyanus tabanında bozulmadan kalabilmektedir.

Avrupa 16. yy'da özellikle İspanya ve Portekiz'e taşınan Aztek altınları ile büyük oranda kalkınmış ve zenginleşmiştir. Altın taşıyan pek çok gemi de Atlas Okyanusu'nda batmıştır. Ancak bugün küçük torpidolara monte edilmiş manyetometrelerle altın deniz dibi çökellerinin arasında olsa dahi saptanabilmektedir. 1989'da Amerikalı Tommy Thompson Atlantik'de 2000 m derinden Kaliforniya'da "Altına Hücum" döneminde batmış olan "Central America" buharlı gemisinden 1 milyar \$ değerinde altın çıkarmayı başarmıştır. Bundan sonra çıkarılacak hazine muhtemelen daha değerli olacaktır. Florida'lı Odyssey firması Cebelitank önünde 1694 yılında fırtınadan batmış olan "HMS Sassex" gemisinin yerini belirlemiştir. İngilizlerin Fransa savaşı sırasında Savoy Dükünü arkadan vurması için gönderdikleri hazinenin 1 milyar, bazılarının göre 4 milyar € değerinde olduğu sanılmaktadır.

İnsanlık başlangıcından bu yana toplam 150 bin ton altın çıkarılmıştır. Sonuçta bu miktar kenarları 20 m olan bir küp hacminindedir. Ancak altın hep dolaşımdadır. Bugün bir kuyumcu vitrininde gördüğünüz altın kolye belki zamanında bir firavunun mezarında idi. İngiliz Merkez Bankası'nı sadece elindeki altın karşılığı banknot basma prensibi 1914'de 1. Dünya Savaşına kadar sürdürebildi. Aynı durum 2. Dünya Savaşında karşılıksız basılan paralarla devam etti. 1944 yazında 44 ülke New Hampshire eyaletinde Bretton Woods anlaşması ile 35 \$'ı 1 ons altına eşdeğer kabul ederek parasını buna göre ayarladı. Bu dönemde 1 Sterlin 2,80 \$'dı. Bu kez de 1971 yılında Vietnam Savaşı nedeniyle ABD ödeme gücünü yitirince Başkan Nixon anlaşmayı tek taraflı sona erdirdi. Bu tarihten beri kağıt para

değeri sadece her bir ülke yurttaşının kendi Merkez Bankası'na olan güveni ile ölçülmektedir. Hatta ABD Merkez Bankası sürekli Dolar basmakla birlikte 2006 Martından bu yana bu sayıları da açıklamamaktadır. "Gold bags- Altın böcekleri" adı verilen bir grup yatırımcı da altın dışında hiçbir parayı gerçek değer olarak kabul etmemektedir. Savaş sonrası yıllarda sobaların banknotlarla tutuşturulduğu anımsanırsa, çok büyük bir ekonomik çöküş ve hiperenflasyon durumunda bu yatırımcılara hak verilebilir. Ancak altının 20-30 yıl içerisinde tükeneyeceği görüşü pek benimsenmemektedir.

Avustralya'da Melbourne kentinin 200 km kuzeybatısındaki Stawell'de 150 yıl öncesinde yer altından altın çıkarılmaya başlanmıştır. Magdala Madeni bugün Avustralya'nın halen faal en eski madeni olup, 1000 m derinlikteki ocaktan dev kamyonlar 40 dakikada yüzeye 50 ton granit kayası çıkarmakta, bunun işlenmesi ile 9 ons ya da 280 g altın elde edilmektedir. Altının giderek artan değeri madenin 2 yıl içerisinde 3 kez el değiştirmesine yol açmıştır. Büyük firmalar milyarlarca dolarlık fiyatlarla küçükleri yutmaktadır. En başlarda yer alan Kanadalı Tröst Barrick halen 27 madenden yılda 8 milyon Ons altın üretmektedir. İşletmeler giderek dev boyutlara ulaşmakta, eskiden yeni bir yer altı işletmesi 100 milyon \$'a mal olurken, günümüzde 1 milyar \$'ı aşmaktadır. Böyle bir madenin üretime geçmesi 7 ila 9 yıl sürmekte ve bunun altından ancak dev firmalar kalkabilmektedir. Artık hedefte

rezervleri büyük olan üç "A" vardır; Avustralya, Afrika ve And Dağları.

Güney Afrika'nın 1970 yılında ürettiği 1000 ton altın geçen yıl 272 tona gerilerken, Çin ilk kez dünya liderliğini ele geçirdi. Bu ülkede küçük madenler giderek özelleştiriliyor ve yabancı firmalara açılıyor. Çin aynı zamanda büyük bir altın tüketicisi iken bu konuda liderliği Hindistan kimsese bırakmıyor ve dünya üretiminin %20'sini tek başına ziyet olarak kullanıyor. Bu olay Hindu geleneklerine ve altının bir tür yaşam sigortası olarak algılanmasına bağlanmaktadır. Rusya, Asya ve Hindistan'daki yeni zenginlerin altın tüketimi de giderek artmaktadır. Dünya üretiminin ancak %15'i altın külçe ve para basımına, %10'u da dışçılık ve elektronik gibi sanayi tüketimine ayrılmaktadır. Madenlerden yılda üretilen 2500 ton altının %20'sini de Ninjalar ya da korsanlar gibi yasa dışı küçük üreticiler sağlamaktadır.

Dünya merkez bankaları 30 bin tonluk altın rezervlerini yılda 500 ton dolayında azaltma kararı aldılar. Halen merkez bankaları, varlıklarının genelde %10'unu altın olarak saklamaktadır. ABD'de 8134 ton olan altın rezervi, Almanya'da 3243 ton, IMF'de ise 3217 ton'dur. Bu miktarlar ilk anda çok görünse de, örneğin Almanya'nın altın rezervi sadece 100 milyar € civarındadır; bu da ülkenin 15 aylık süre içinde sosyal güvenlik fonlarına aktardığı para kadardır.

Ne yazık ki altının giderek değerlenmesi gelişmekte olan ülkelerde pek çok yeni madenin açılmasına ve nükleer atıklar gibi zehirli pasaların yayılmasına, insanların zarar görmesine yol açmaktadır. Avrupalılar bunu ancak 2000 yılında yaşadılar. Romanya'nın Aural altın madeninde bir barajın çökmesi ile Tana'nın bir yan kolu olan Theiss Irmağı'nda bütün canlı yaşamı son buldu.

1990'ların başında Brezilya'da binlerce altın arayıcısı Amazon'un ilkel yerlileri Yanomami'lerin bölgesine hücum ettiklerinde, 7 yıl içinde yerlilerin %20'si öldü. Kalan 12 bin kişi için başta şarkıcı Sting olmak üzere geniş çaplı girişimler

yapılınca hükümet yerlilere bir koruma bölgesi sözü verdi. Ancak altın arayıcıları yine bölgeye geldiler. Yasaları tanımıyorlar, başkent uzakta, polis çaresiz. Reis Davi Yanomami geçen yıl bir konferansta Brezilya Devlet Başkanı, Lula da Silva'nın gözlerine bakarak şunları söyledi: "Hükümetin dikkatli olmak zorunda. Sizler doğaya nasıl davranılır bilmiyorsunuz. Ancak o çukurları kazan makineleriniz toprağın akciğerlerini tahrip ediyor. Bütün dünya kanayacak."

Mozambik'in batısındaki Chimanimani Dağları'na akşam çökünce, günün dayanılmaz rutubeti giderek azalıyor, ancak sıtma taşıyan sinek bulutları ortaya yayılıyor. Ağaçlar çok yaş olduğundan, genç altın arayıcıları ne kadar plastik bulup yaksalar da, dayanılmaz kokular sineklerin saldırısını engelleyemiyor. Manica Kenti yakınında sefalet kampları oluşmuş durumda. İnsanlar teneke, karton, plastik, bambu barınaklarda yatıp, bitki kökleri, çimen ve böceklerle besleniyor.

Gündüzleri elleri ya da en fazla kazma ya da kürekle kırmızı yapışkan toprağı kazan madenciler altın peşinde. Burada köle gibi 200 bin kişi çalışıyor. 15 bini komşu Zimbabwe (eski Rodezya)'den gelen çaresizler; zira bu ülkede işsizlik %80, enflasyon %100.000 düzeyinde. Portekiz egemenliği sırasında altın madencilik şirketlerince işletilirdi. 16 yıllık iç savaşın ardından, altın fiyatları da yükselince Mozambik altını bir isteri krizine dönüştü.

Her yerde kuvvetli kazanıyor. Arazi sahiplerinin dışında güvenlik kuvvetleri de kampları basıp paylarını alıyor. Her şey yasa dışı. Altını bulan olursa Mozambikli araçlara gramı 20 \$'a satıyor. Bunlar da 15 km ötede, kentteki Avrupalı, Asyalı alıcılara 27 \$'a devrediyor. Bu kirliliğin yine yasa dışı yollarla ülke dışına çıkarılıyor. Altın ırmak sularında yıkanınca, bulanık sular nedeniyle içme suyu sıkıntısı çekiliyor. Soyguncular kampları basıyor. Ölümünün sayısı belli değil. Bir altın arayıcısının günlük kazancı ne mi dersiniz? .

4\$